

FOCUS

Pensioenfonds
Vliegend Personeel KLM

2016 2017

terugblik 2016 en vooruitblik 2017

DEZE KEER IN FOCUS

04 GEMENGDE GEVOELENS

Bestuursleden Evert van Zwol en Harm van der Pol kijken terug op 2016

06 ZONDER RISICO GEEN VOORUITGANG

Risico nemen is een kernactiviteit

08 VIJF BELANGRIJKSTE FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN

Hoe staat mijn pensioenfonds ervoor?

10 NIEUW IN NETTO REGELING

Meer beleggingsvrijheid

11 DIGITAAL COMMUNICEREN

Steeds meer informatie online

BESTUUR PENSIOENFONDS VLIEGEND PERSONEEL KLM

Leden Paul Griffioen, Arend de Jong (vicevoorzitter), Paul Jansen, Miriam Kartman, Ronald ter Lingen, Bert Oudshoorn, Harm van der Pol, Evert van Zwol (vicevoorzitter), Eltjo Kok (extern voorzitter).

WIJZIGINGEN IN UW PENSIOENREGELING

Een pensioenregeling is nooit in beton gegoten. Door aanpassingen in wet- en regelgeving en door overleg tussen KLM en VNV veranderen er – zeker de laatste jaren onderdelen in uw pensioenregeling. De belangrijkste aanpassing in 2016 was de verhoging van de pensioenrichtleeftijd van 56 naar 58 jaar. In 2017 hebben KLM en VNV ook afspraken gemaakt over de verdere aanpassing van de basispensioenregeling. Wij zetten de aanpassingen voor u op een rij:

• Verlaging opbouw ouderdomspensioen

Met ingang van 1 juli 2017 bouwt u minder ouderdomspensioen op. Dit komt door een uitspraak van de belastingdienst. Sinds 1 januari 2015 bouwt u geen nabestaandenpensioen meer op, maar is er een risico nabestaandenpensioen verzekerd. Hier tegenover stond dat u meer ouderdomspensioen ging opbouwen. De belastingdienst staat deze verhoogde opbouw van ouderdomspensioen sinds 1 juli niet meer toe. Daarom zijn er nieuwe verlaagde opbouwpercentages vastgesteld die binnen het fiscale kader passen.

Als compensatie voor deze verlaagde pensioenopbouw zijn per 1 juli 2017 de pensioenpremiëtoelagen aangepast die KLM uitkeert sinds de aanpassing in 2015. Doet u mee aan de netto pensioenregeling? Dan wijzigt uw premie-inleg als gevolg van de aangepaste pensioenpremiëtoelagen. Dat gaat automatisch, daar hoeft u niets voor te doen.

In de tabel hieronder ziet u de verlaging van pensioenopbouw per pensioenrichtleeftijd.

Pensioenrichtleeftijd	Opbouwpercentage vanaf 1 juli 2017	Opbouwpercentage tot 1 juli 2017
58 jaar	1,110%	1,28%
57,5 jaar	1,085%	1,25%
57 jaar	1,060%	1,22%
56,5 jaar	1,035%	1,19%
56 jaar	1,010%	1,16%

• Deeltijdpensioen niet meer mogelijk

Sinds 1 juli 2017 is het niet meer mogelijk om met deeltijdpensioen te gaan. Verzoeken om deeltijdpensioen die voor 1 juli zijn ingediend, worden nog in behandeling genomen. Naast dat er weinig gebruik van gemaakt werd, speelden andere argumenten een rol om het deeltijdpensioen niet meer aan te bieden. Lees meer hierover op de website.

• Regels voor pensioenuitstel aangepast

De wettelijke voorwaarden voor pensioenuitstel zijn onlangs vervallen. Het is niet meer nodig om door te werken tot het moment van pensionering. Ook is het niet meer van belang hoe hoog uw ouderdomspensioen is vergeleken met uw laatste pensioengevend salaris. Dat betekent dat u uw pensioen (tot uiterlijk de eerste van de maand waarin u uw AOW-leeftijd bereikt) kunt uitstellen ongeacht of u nog werkzaam bent en ongeacht de hoogte van uw ouderdomspensioen.

• Meer tijd voor regelen pensioenverevening na scheiding

Bent u langer dan twee jaar geleden gescheiden? Uw pensioen kan ook twee jaar ná uw scheiding nog verdeeld worden als u samen met uw ex-partner een verzoek daarvoor indient bij het fonds. Het aanvraagformulier voor verevening moet dan dus door u beiden ondertekend worden. Deze wijziging geldt ook voor de netto pensioenregeling. Bent u korter dan twee jaar geleden gescheiden? Dan is slechts één handtekening nodig op het aanvraagformulier.

• Aanvullend pensioensparen vervallen

Sinds 1 januari 2017 is nieuwe deelname aan het aanvullend pensioensparen in de basispensioenregeling niet meer mogelijk.

• Pensioenuitstel en overbruggingspensioen

Bij het uitstellen van uw pensioen, wordt uw overbruggingspensioen verhoogd tot een wettelijk maximum. Maakt u gebruik van uitstel en gaat uw pensioen in op of na 1 januari 2018? Dan verandert de wijze waarop uw pensioen verhoogd wordt. Lees meer hierover op de website.

De tijd staat niet stil. KLM en VNV onderzoeken een nieuwe toekomstbestendige pensioenregeling. Daarnaast wijzigt per 1 januari 2018 de fiscale pensioenleeftijd met naar verwachting verdere gevolgen voor de regeling.

Wilt u meer over deze wijzigingen weten? Op www.klmvliegendfonds.nl vindt u onder 'Nieuws' meer uitleg over deze wijzigingen.

Toine van der Stee

directeur Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM

JAARVERSLAG

Deze editie van Focus besteedt bijzondere aandacht aan het jaarverslag van uw pensioenfonds. Ik denk dat er weinig deelnemers zullen zijn die het jaarverslag van A tot Z gedetailleerd doornemen. Maar laat mij u even meenemen in de wondere wereld van het jaarverslag.

In vroeger tijden stelde het bestuur een jaarverslag op. Daarin werd verslag gedaan van wat er zoal was gebeurd, de financiële stand van zaken werd opgemaakt en de accountant controleerde of de cijfers klopten. Het verslag werd in een bestuursvergadering vastgesteld en gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel. Ook werd het naar de Pensioen- en Verzekeringskamer gestuurd. En dat was dat. Je hoorde er niemand meer over.

Hoe anders is het vandaag. Het bestuur stelt nog steeds een verslag op. Maar in het verslag komt ook een rapportage van de visitatiecommissie van het fonds. Die commissie moet iets vinden van de manier waarop het bestuur het fonds heeft bestuurd. Ook het Verantwoordingsorgaan van het fonds komt aan bod. Zij moeten een oordeel geven over het beleid van het bestuur en over de resultaten van dat beleid. En natuurlijk reageert het bestuur in het verslag kort op de rapporten van beide instanties. Vervolgens zijn de actuaris en de accountant aan zet. In vroeger tijden had elk zo zijn eigen domein. De actuarissen keken naar de pensioenverplichtingen, de accountants naar de financiële positie van het fonds. Tegenwoordig moeten ze veel meer doen. De actuaris vindt iets van de beleggingen en de accountant vindt iets van de berekeningen van de actuaris. Ik gebruik herhaald het woord "moeten", omdat de activiteiten van al deze mensen in hoge mate worden voorgeschreven door weer andere toezichhouders, De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Dat leidt er natuurlijk toe dat iedereen zorgt dat zijn eigen straatje schoon is.

Ik wil er geen karikatuur van maken, want verantwoording afleggen over de ontwikkeling van uw pensioenfonds is zeer belangrijk. Heel veel partijen kijken naar uw pensioenfonds, ieder vanuit zijn eigen opdracht. Maar uiteindelijk gaat het om wat u ervan vindt. Het is uw fonds. Het pensioenfonds is er voor de deelnemers. Voor deelnemers die pensioen opbouwen en voor deelnemers die pensioen ontvangen. Ik ga niet van u vragen om deze keer het complete jaarverslag door te spitten. Ik roep u wel op om deze Focus goed te lezen. Dan weet u hoe uw fonds ervoor staat en hopelijk komt u dan tot de conclusie dat het met uw pensioenfonds wel goed zit. ●

Toine van der Stee

TERUGBLIK MET GEMENGDE GEVOELENS

BEKIJK HET JAARVERSLAG OP
WWW.KLMVLIEGENDFONDS.NL

Als de bestuursleden Evert van Zwol en Harm van der Pol terugkijken op 2016 overheersen gemengde gevoelens. Aan de ene kant een gezond rendement en een verbetering van de nettopensioenregeling. Maar aan de andere kant een reservetekort en de veelbesproken opzegging van de uitvoeringsovereenkomst door KLM. Uiteindelijk werd het jaar toch met een getekende uitvoeringsovereenkomst afgesloten.

De opzegging van de overeenkomst, in juli 2016, volgde op het ontstaan van het reservetekort, door de verder dalende rente. **Evert van Zwol:** 'Het was een bijzonder jaar, vooral door het conflict natuurlijk. En los daarvan was het ook een behoorlijk druk jaar, al is dat tegenwoordig meer regel dan uitzondering. **Harm van der Pol:** 'Je zag het aankomen, de spanning liep op. Die kwestie heeft ons in de tweede helft van 2016 natuurlijk behoorlijk bezig gehouden.' Op de valreep, op 14 december 2016, kwamen KLM en VNV tot overeenstemming.

On speaking terms

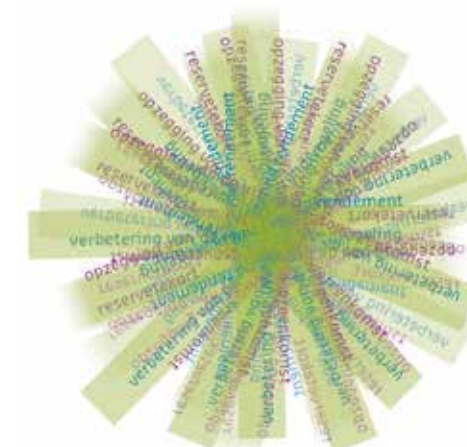
Harm van der Pol: 'Het was voor ons als bestuur best een lastige situatie, wij worden geacht de belangen van alle stakeholders mee te nemen en af te wegen. Het is duidelijk dat er dan in het bestuur, waarin alle geledingen vertegenwoordigd zijn, spanningen kunnen ontstaan. Maar dat heeft ons niet afgeleid van het runnen van de reguliere business.' **Evert van Zwol:** 'We waren het natuurlijk niet altijd met elkaar eens, maar we zijn in staat gebleken om on speaking terms te blijven. We bleven ook vertrouwen houden in elkaars kennis, kunde en expertise.'

Positieve trend

Intussen gingen de lopende zaken gewoon door. In 2016 verbeterde het pensioenfonds de netto pensioenregeling en werd doorbeleggen na de pensioendatum mogelijk gemaakt. Hiermee loopt het pensioenfonds voorop in Nederland. Na een laagste punt in de zomer van 2016 werd de financiële positie stapje voor stapje wat rooskleuriger. **Evert van Zwol:** 'Gelukkig is de rente weer ietsje opgelopen en dan zie je hoe sterk dan meteen het positieve effect is.' Die positieve trend kwam bovenop het beleggingsrendement in 2016. **Harm van der Pol:** 'We zijn er in 2016 in geslaagd om een best netto rendement van 7,9% te behalen. De opgaande lijn is in 2017 verder doorgezet en we zien dat we er qua dekkingsgraad nu aanzienlijk beter voorstaan dan een jaar geleden.'

CDC-regeling

In 2016 is afgesproken dat er zal worden onderhandeld over de overgang naar een CDC-regeling. Eind 2017 zal hierover een besluit genomen worden. **Evert van Zwol:** 'Het afwentelen van het risico op de deelnemer is tegenwoordig gemeengoed. Indien het overleg daartoe besluit behoren wij straks tot de laatste fondsen die overgaan naar een CDC-regeling.'

Nog maar een paar jaar geleden leek dat voor het vliegend fonds vrijwel ondenkbaar.' **Harm van der Pol:** 'Wij willen die nieuwe regeling straks natuurlijk goed kunnen uitvoeren. In de nieuwe regeling moet voldoende potentieel zitten om onze centrale doelstelling te blijven bereiken: een goede oudedagsvoorziening voor onze vliegers. Het belang daarvan blijven we onderstrepen. Als actieve deelnemer word je steeds meer gedwongen om zelf keuzes te maken. Daarom werken we voortdurend aan het pensioenbewustzijn van de deelnemers, we meten dat ook. Pensioen leeft wel onder onze deelnemers. In de cockpit wordt er best veel over gesproken en bovendien kunnen de vliegers goed rekenen.'

Professionalisering

Op verschillende manieren heeft het bestuur in 2016 gewerkt aan verdere professionalisering. Zo werden er investment beliefs (beleggingsbeginselen) geformuleerd, als uitgangspunt bij beleggingsbesluiten. Ook zijn begin 2016 missie, visie en strategie van het fonds vastgelegd in een strategiedocument. Het bestuur gebruikt dit document bij beslissingen over de strategie van het fonds. Het risicomanagement van het pensioenfonds is in 2016 verder versterkt met de komst van een onafhankelijke risicomanager. Daarnaast is er ook een aparte commissie beleggingszaken voor het fonds opgericht.

Kwaliteit van bestuur

De ontwikkelingen blijven elkaar opvolgen, taken worden complexer en wettelijke eisen strenger. Dat legt meer dan vroeger een beslag op het fondsbestuur. **Harm van der Pol:** 'Het is voor een fondsbestuur een pittige uitdaging maar we denken dat we over de noodzakelijke kwaliteit beschikken. We zijn er in 2016 weer in geslaagd om voldoende bestuurlijke kracht aan de dag te leggen en ook de uitvoeringsorganisatie Blue Sky Group (BSG) beschikte daarbij over de power om in een veranderende omgeving voldoende adequate ondersteuning te bieden.'

Evert van Zwol: 'We zorgen ook voor continuïteit in ons bestuur. In 2016 hebben twee toehoorders in het bestuur meegedraaid: Alex Balm namens de werknemers en Jan Jaap Hartog namens de werkgever. Ze hebben inmiddels allebei hun opleiding afgerond en worden nu getoetst door De Nederlandsche Bank. Ze staan klaar om hun plek in het bestuur in te nemen. Gelukkig is het in 2017 aan de bestuurstafel iets rustiger. Op het politieke vlak zijn er ook even geen grote nieuwe veranderingen op til.' **Harm van der Pol:** 'Dan kunnen we ons nog beter concentreren op ons doel: een goed pensioen voor alle deelnemers.' ●

ZONDER RISICO GEEN VOORUITGANG

Het bestuur van uw pensioenfonds is verantwoordelijk voor de organisatie van het risicomanagement en de beheersing van de risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld. Het is een essentiële bestuurlijke taak. In 2016 heeft het fonds verdere stappen gezet op het gebied van risicomanagement.

Sander Leeters

Risico-inventarisatie

Zo voerde het fonds een **strategische risico-inventarisatie** uit. Het bestuur treft maatregelen om de risico's die hieruit kwamen te beheersen. De uitwerking hiervan loopt nog. Het fonds voerde ook een **systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)** uit. Met

de SIRA maak je de integriteitsrisico's beter zichtbaar zodat het fonds haar beleid en maatregelen hierop kan aanpassen. Bij het integriteitsrisico gaat het om het risico dat het pensioenfonds niet integer handelt. Maatregelen zijn bijvoorbeeld erop gericht om reputatieschade te voorkomen. In 2017 ligt de focus op de beheersing van niet-financiële risico's en de verdere ontwikkeling van risicorapportages.

In 2016 gaf het fonds verdere invulling aan het risicomanagement met de inrichting van de nieuwe afdeling Risk & Compliance. In februari 2016 is Sander Leeters bij Blue Sky Group gestart als hoofd van deze nieuwe afdeling. Zijn afdeling ondersteunt het bestuur bij de verdere inrichting van het risicomanagement van het fonds. Hij vertelt welke rol zijn nieuwe afdeling heeft en hoe

risicomanagement bijdraagt aan de te behalen doelen.

Centrale coördinatie

Sander: 'Voorheen waren de werkzaamheden die nu bij Risk & Compliance horen over verschillende plekken in de organisatie verspreid, grotendeels bij de afdelingen Vermogensbeheer en Pensioenbeheer. Nu coördineren we dit centraal. Op die manier kan de toegevoegde waarde van goed risicomanagement een grotere rol gaan spelen richting onze klanten.'

Risico nemen is een kernactiviteit

'Over het algemeen heeft het Pensioenfonds Vliegend een defensieve attitude ten aanzien van risico's, oftewel een lage 'risk appetite'. Maar zonder risico's is er geen vooruitgang, geen succes, geen rendement en geen goede pensioenregeling voor

de deelnemers. Risicomanagement betekent dus niet dat we risico's altijd zoveel mogelijk uit de weg moeten gaan. Sterker nog, het nemen van risico is een van de kernactiviteiten van elk pensioenfonds. Het gaat er vooral om dat we risico's bewust nemen, dat we alles goed overzien en dat we maatregelen nemen om snel te kunnen inspelen op onverwachte ontwikkelingen. Zo beheers je de situatie beter en kun je beslissingen nemen die je anders niet had aangedurfd. Daardoor kun je kansen beter benutten. Dat is in mijn beleving de bedoeling van risicomanagement: zo goed mogelijk omgaan met alle onzekerheid in de omgeving zonder als organisatie tot stilstand te komen of te verstarren. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ik soms zal adviseren iets niet te doen, als ik vind dat de risico's te groot zijn in verhouding tot de te behalen winst.'

'Zo goed mogelijk omgaan met alle onzekerheid in de omgeving zonder als organisatie tot stilstand te komen of te verstarren.'

Goed risicomanagement als meerwaarde

'Het is uiteindelijk wel de bedoeling dat we fouten met ernstige gevolgen en reputatieschade buiten onze deur en die van het fonds houden. Ik zie de kracht van risicomanagement vooral in het mogelijk maken van projecten en nieuwe ontwikkelingen. Dat gaat beter als je als organisatie 'in control' bent. Niet alleen nu maar ook in de toekomst. Als wij goed kunnen onderbouwen waarom er voor een bepaald risico is gekozen en hoe we

het hebben ingekaderd, dan heeft het fonds ook een duidelijk verhaal naar zijn deelnemers.'

'Soms wordt risicomanagement nog wel gezien als 'overhead' of 'iets nieuws'. Maar uiteindelijk moet het natuurlijk deel uitmaken van de reguliere processen en de dagelijkse manier van werken en denken. Zodat iedereen beseft welke meerwaarde goed risicomanagement heeft voor het behalen van de gestelde doelen.' ●

HOE STAAT MIJN PENSIOENFONDS ER FINANCIËEL VOOR?

DE VIJF BELANGRIJKSTE FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN

2016 was een jaar van contrasten: de dalende rente zorgde voor een reservetekort waardoor volledige indexatie niet mogelijk was. De lage rente had echter ook tot gevolg dat het fonds een goed rendement maakte op obligaties en vastgoed. Eind 2016 steeg de rente gelukkig weer, wat positief was voor de dekkinggraad. We zetten de vijf belangrijkste financiële ontwikkelingen voor u op een rij.

1 2016 was een goed beleggingsjaar: rendement 7,9%

Voor het Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM was 2016 een goed beleggingsjaar. Het totaalrendement kwam uit op 7,9%,

inclusief het rendement op derivaten ter afdekking van risico's. Het positieve rendement van de aandelenportefeuille had te maken met de stijging van de aandelenkoersen van de afgelopen jaren, die ook in 2016 aanhield. Het rendement van de vastrentende waarden kwam door de rentedaling in het grootste deel van het jaar en een voorkeur op de markt voor risicovollere vastrentende beleggingen in de vorm van staatsobligaties van opkomende markten en bedrijfsobligaties. De lage rente was ook de oorzaak van het rendement op het vastgoed.

2 Vermogen groeide, maar verplichtingen groeiden harder door de lage rente

Hoewel het vermogen groeide, stegen de verplichtingen harder. Dit had te maken met de rente die een groot deel van het jaar daalde.

Hoe lager de rente, hoe meer geld het fonds in kas moet hebben om de pensioenen nu en in de toekomst te kunnen betalen.

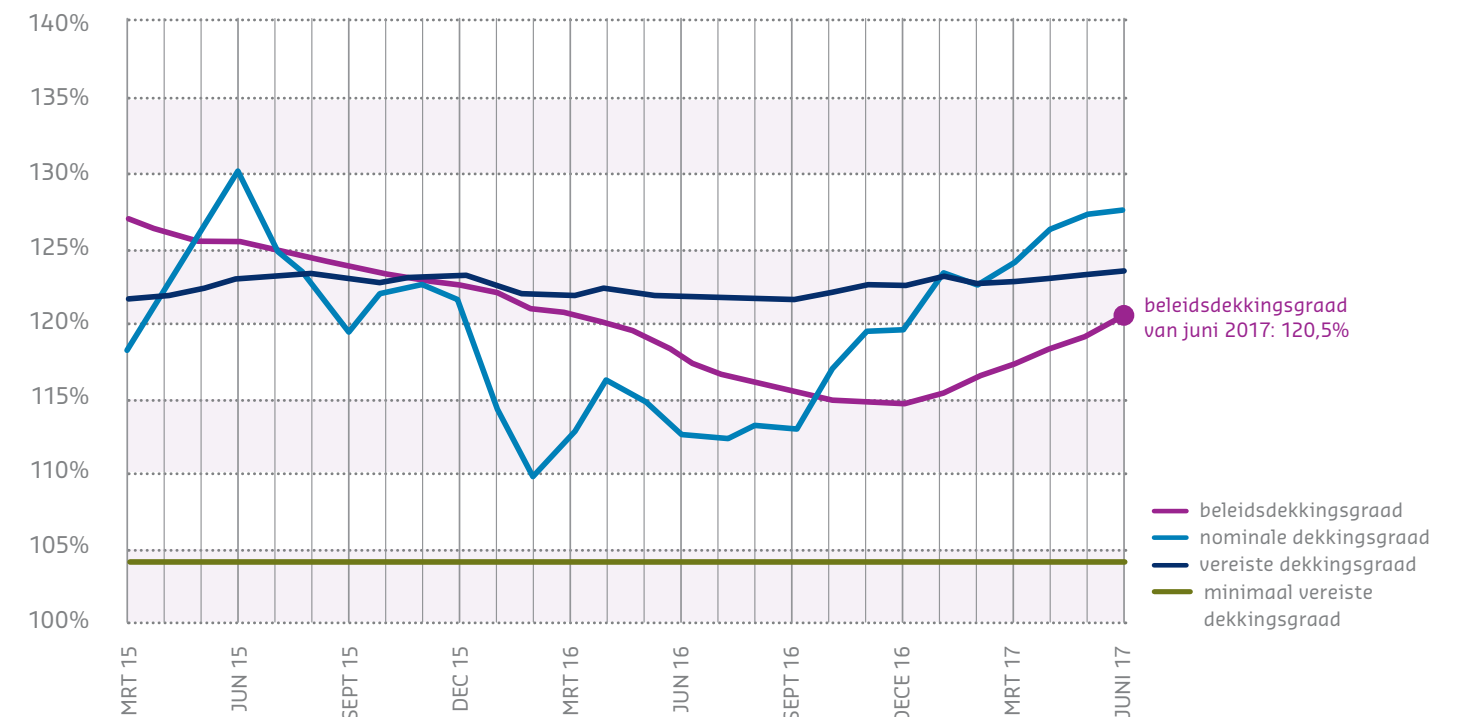
Beleidsdekkinggraad daalde

De dekkinggraad geeft de verhouding weer tussen het vermogen en de verplichtingen. Doordat de verplichtingen harder stegen dan het vermogen, daalde de dekkinggraad behoorlijk. Dit werkte door in de beleidsdekkinggraad als gemiddelde van de laatste twaalf maanden. Op 1 januari 2016 bedroeg de beleidsdekkinggraad 122,9%. Eind 2016 was de beleidsdekkinggraad gedaald tot 114,6%. Sinds eind 2016 verbetert de financiële positie van het pensioenfonds. Dit komt vooral door de gestegen rente.

3 Reservetekort in 2016: herstelplan gemaakt

Eind 2015 lag de beleidsdekkinggraad met 122,9% onder de wettelijk vereiste dekkinggraad van 123,3%. Daardoor bleef er sprake van een reservetekort. Dit tekort bleef bestaan tot het einde van 2016. Uw pensioenfonds stelde daarom in het eerste kwartaal van 2017 een herstelplan

Ontwikkeling dekkinggraden Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM

op. Met zo'n plan geeft het pensioenfonds aan hoe het binnen tien jaar uit de tekortsituatie komt. Het fonds diende het herstelplan in maart 2017 in bij DNB, die het heeft goedgekeurd. Ondanks het reservetekort heeft het fonds een goede uitgangssituatie. Het bestuur verwacht op grond van het herstelplan dat het fonds ultimo 2018 uit het reservetekort is. Op basis van de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het fonds al eind september 2017 uit het reservetekort is.

Welke risico's zijn er voor mij als deelnemer bij een reservetekort?

Voor u als deelnemer heeft de stand van de dekkinggraad invloed op de kans op (gedeeltelijke) voorwaardelijke indexatie. Indexatie is het aanpassen van de pensioenen aan de stijging van het loonniveau in Nederland. Het pensioenfonds mag pas indexeren als het financieel gezond genoeg is en moet daarbij ook rekening houden met de toekomstige financiële positie van het fonds. In extreme situaties heeft een lage dekkinggraad zelfs invloed op de toegezegde pensioenrechten ('korten'). Naar verwachting hoeft uw pensioen in de komende vijf jaar niet te worden verlaagd.

4 Gedeeltelijke indexatie per 1 januari 2017

De financiële positie was eind 2016 niet voldoende om de pensioenen volledig te verhogen. De pensioenen voor alle deelnemers werden daarom met 1,5% verhoogd en dus niet met 1,7%. Volgens wettelijke regels mogen de pensioenen pas worden verhoogd als

de beleidsdekkinggraad hoger is dan 110% en er genoeg geld is om ook in de toekomst de pensioenen te verhogen. Uiterlijk per 1 oktober 2017 besluit het bestuur over het mogelijk aanvullen van de gedeeltelijke indexatie.

5 De uitvoeringskosten stijgen

De stijging van de uitvoeringskosten per deelnemer heeft verschillende oorzaken. Voor een belangrijk deel betreft het kosten die een eenmalig karakter hebben. Zo investeerde het fonds in 2016 in de verdere ontwikkeling van de netto pensioenregeling en in een systeem voor inhaalindexatie. Ook investeerde het pensioenfonds in verbetering van het risicomanagement en werd de naleving van nieuwe privacywetgeving voorbereid. Daarnaast maakte het pensioenfonds extra kosten door het geschil over de uitvoeringsovereenkomst. Het ging daarbij om kosten van extra bestuursvergaderingen, juridische kosten en kosten van extra communicatie naar deelnemers. De meer structurele kostenstijging houdt verband met toegenomen complianceactiviteiten en toezicht. Zo stegen wettelijke bijdragen voor het externe toezicht op het pensioenfonds fors. Ook in 2017 worden er nog kosten gemaakt voor de netto pensioenregeling en een systeem voor inhaalindexatie. Dit jaar stijgen de uitvoeringskosten met 21% doordat de BTW-vrijstelling voor pensioenfonds sinds 1 januari 2017 is vervallen.

Op de hoogte blijven?

Via www.klmvliegendfonds.nl houden wij u op de hoogte van de financiële positie van het fonds. ●

NIEUW: BELEGGINGSVRIJHEID IN DE NETTO REGELING

Een veelgehoorde wens van deelnemers is meer beleggingsvrijheid in de opbouwfase van het netto pensioenkapitaal. Vanaf september 2017 kunt u kiezen uit drie smaken voor uw beleggingswijze: standaard, offensief of defensief.

Uitbreiding netto regeling

MAART
2015

introductie netto
regeling

JANUARI
2017

variabel beleggings-
pensioen bij uw eigen
pensioenfond

SEPTEMBER
2017

meer beleggings-
vrijheid

Wilt u meer offensief of meer defensief beleggen? Vul eerst de Profielcheck in

Kiest u offensief, dan betekent dat het verwachte rendement en de risico's hoger kunnen zijn. Kiest u defensief, dan geldt het omgekeerde. Lagere risico's, maar ook een lager verwacht rendement. Wilt u meer offensief of defensief gaan beleggen? U bent dan volgens regelgeving verplicht om eerst de Profielcheck in te vullen. Dit is een online checklist met zeven vragen.

Daarmee bepaalt u uw risicoprofiel. In het najaar vindt u de Profielcheck in de Pensioenplanner op www.klmvliegendfonds.nl. Na het invullen van de vragen, ontvangt u direct het resultaat. U bepaalt vervolgens welke beleggingswijze het beste bij u past. U ontvangt nog bericht van ons wanneer u de Profielcheck kunt invullen.

Hoe wordt het netto kapitaal dan belegd?

In de opbouwfase van uw netto kapitaal wordt voor u belegd in één van de drie Mixfondsen, die past bij uw gekozen beleggingswijze. Tien jaar voor pensioendatum vindt een geleidelijke verschuiving plaats naar:

- het Doorbeleggingsfonds, als u kiest voor het variabel beleggingspensioen.
- het Obligatiefonds, als u kiest voor een pensioen met een vaste uitkering.

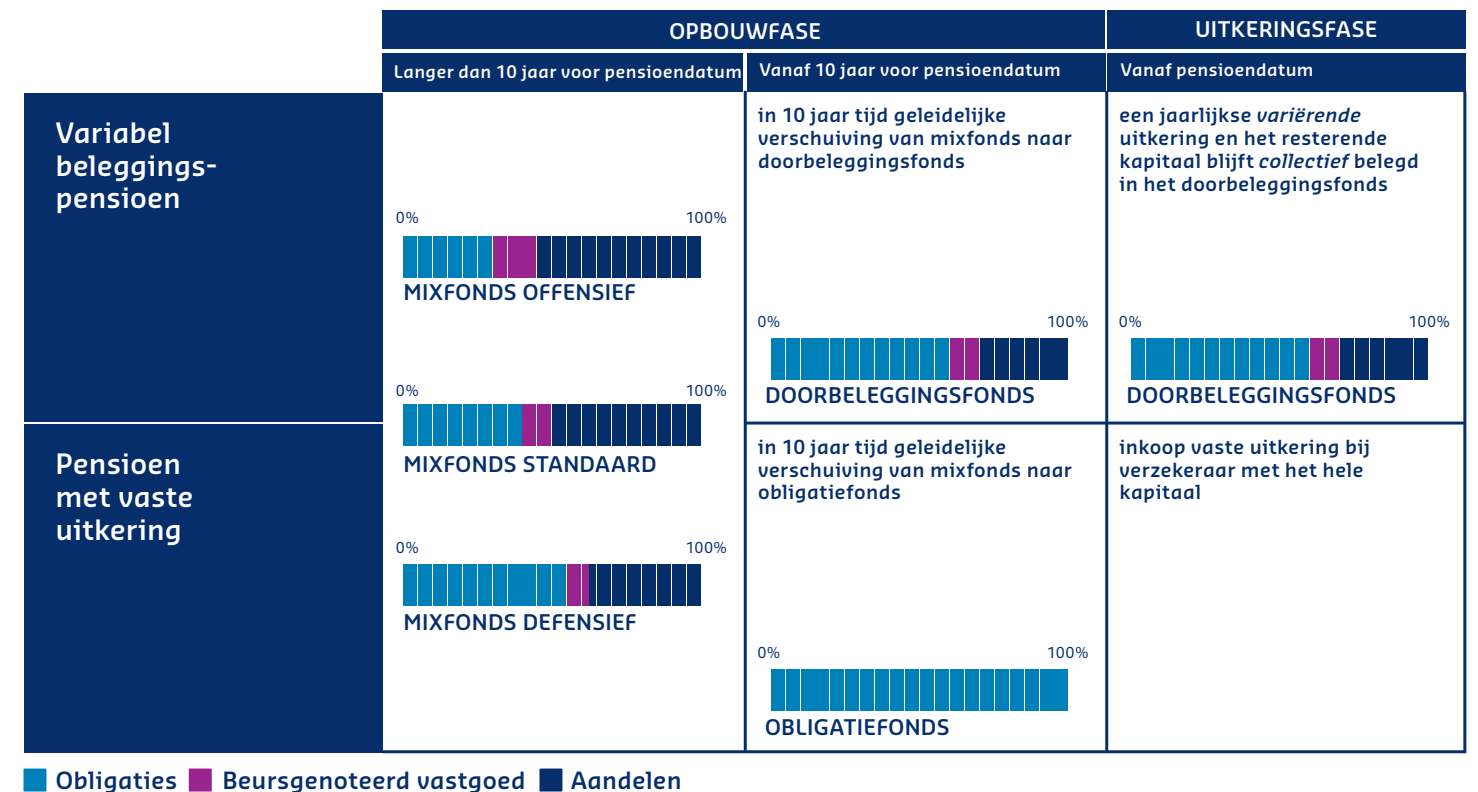
DE NIEUWE FONDSEN UITGELICHT

Mixfonds Offensief

Het Mixfonds Offensief heeft van de drie mixfondsen relatief het hoogste risico en het hoogste verwachte rendement. Er wordt meer in aandelen belegd en minder in obligaties. De beleggingen van het mixfonds zijn gericht op vermogensgroei op de lange termijn met een relatief hoger verwacht rendement dan het Mixfonds Standaard.

Mixfonds Defensief

Het Mixfonds Defensief heeft van de drie mixfondsen relatief het laagste risico en het laagste verwachte rendement. Er wordt meer in obligaties belegd en minder in aandelen. De beleggingen van het mixfonds zijn gericht op vermogensgroei op de lange termijn met een relatief lager verwacht rendement dan het Mixfonds Standaard.

Hebt u vragen?

Wilt u meer achtergrondinformatie over de netto regeling en de keuzemogelijkheden? Kijk op de website www.klmvliegendfonds.nl/netto-pensioen-2017.

U kunt ook op werkdagen tussen 8.30 uur en 17.00 uur contact met het pensioenfond opnemen via 020 426 62 20 of pensioenservice@klmvliegendfonds.nl.

DIGITAAL

STEEDS VAKER DIGITAAL COMMUNICEREN

In het dagelijks leven doen we steeds meer digitaal. We reserveren online een vlucht en regelen onze bankzaken digitaal. Ook uw pensioenfond gaat steeds vaker digitaal communiceren.

U kunt nu al uw Uniform Pensioenoverzicht (UPO) downloaden. We zullen steeds meer documenten digitaal gaan aanbieden. En ook steeds meer keuzes kunt u online doorgeven, zoals keuze beleggingswijze voor de netto regeling. (vanaf het najaar).

Ook als u al met pensioen bent, kunt u uw UPO digitaal bekijken. Uw UPO 2017 hebben we eind juni voor u online geplaatst. Uw fiscale jaaropgave en uw pensioenspecificaties kunt u ook downloaden. Wilt u weten welk pensioen u kunt verwachten tot én na uw AOW-leeftijd? Of hoeveel pensioen uw nabestaanden krijgen na uw overlijden? Dat kunt u allemaal online bekijken.

Kiest u ook voor digitaal communiceren?

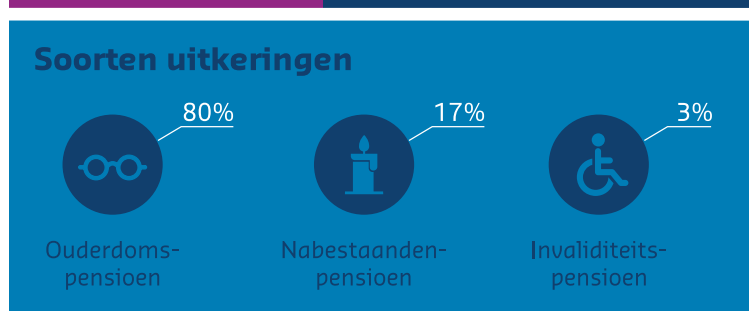
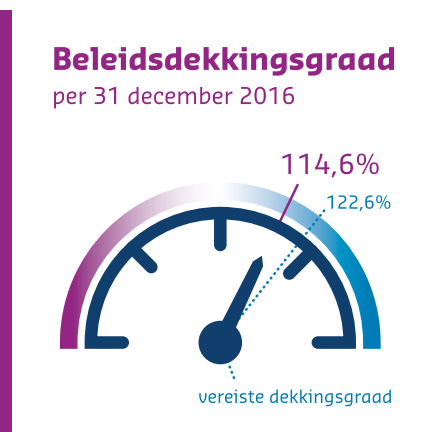
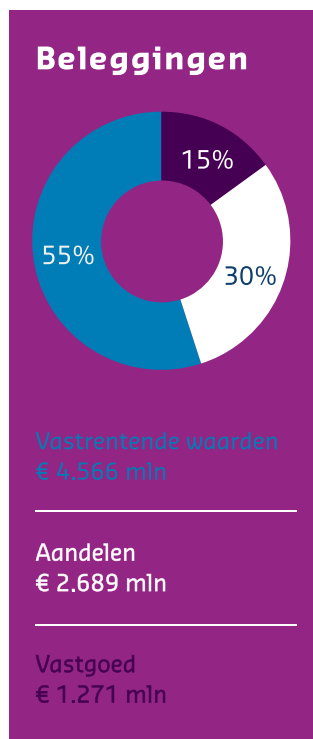
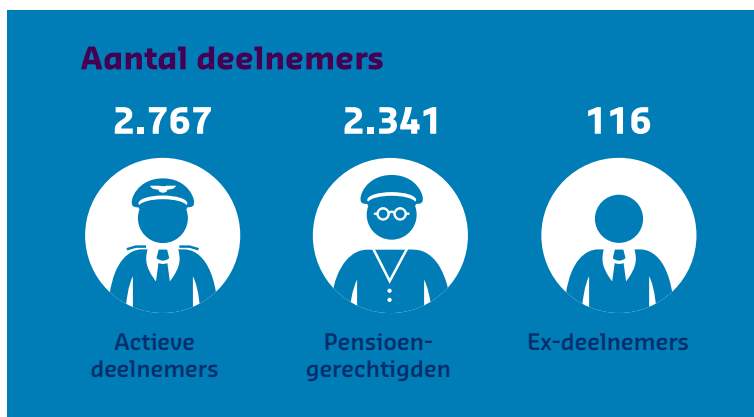
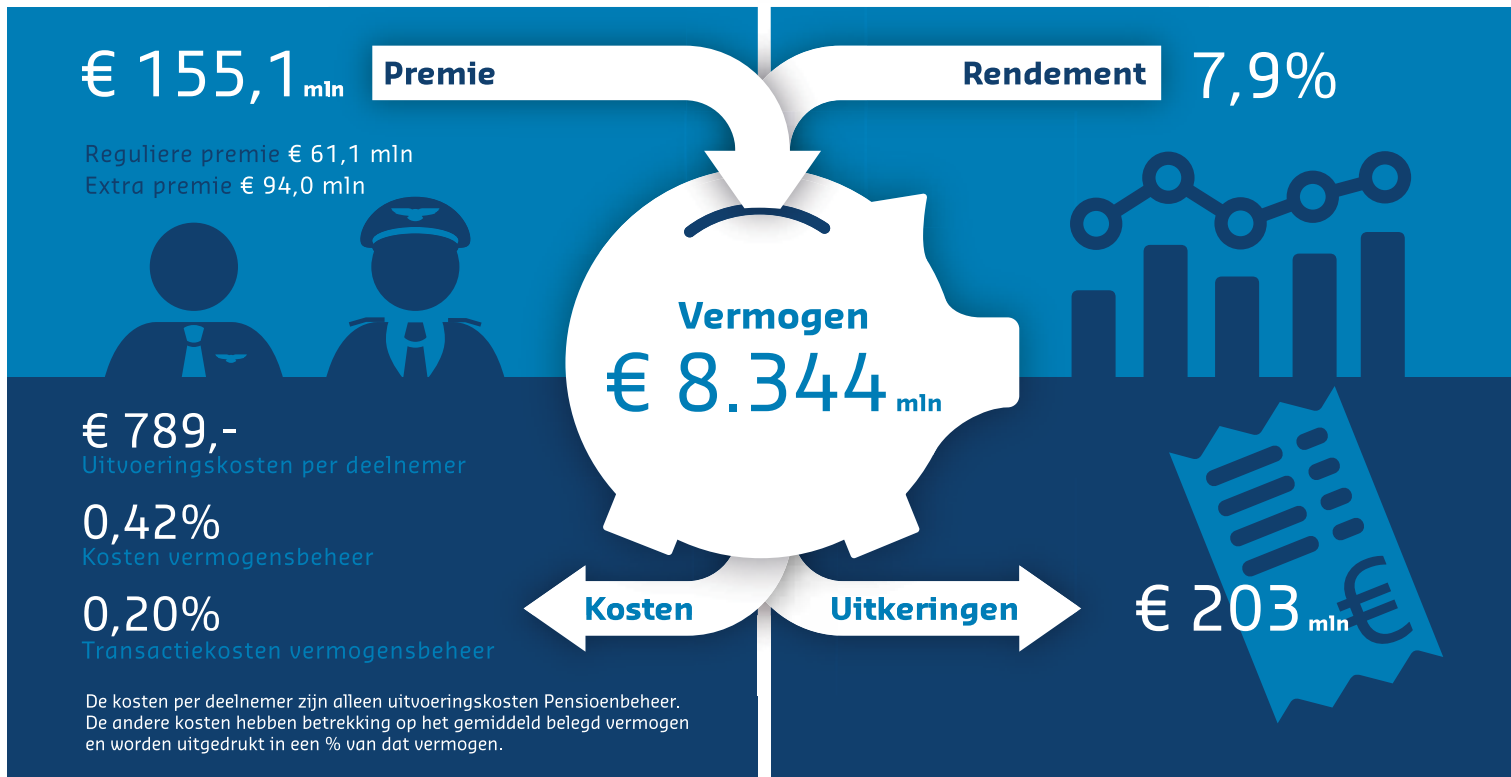
Ga naar www.klmvliegendfonds.nl, klik op de button 'Pensioenplanner', log in met uw DigiD en sla uw keuze op bij 'Wijzigen gemaakte keuzes'. U ontvangt dan voortaan een e-mail als er digitale post voor u klaar staat. ●

2016 in beeld

Hoe deed uw pensioenfonds het vorig jaar?

Exclusief de netto pensioenregeling

COLOFON

Focus verschijnt driemaal per jaar en wordt verstuurd aan deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM.

Redactie Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Redactieadres Redactie Focus, Postbus 123, 1180 AC Amstelveen E focus@klmvliegendfonds.nl

Tekst Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Art direction, ontwerp en opmaak FRISSEWIND in communicatie en design, Amsterdam

Fotografie Don Wijns, Shoots by Laura, Amsterdam e.a.

Druk Drukkerij Aeroprint, Ouderkerk aan de Amstel

CONTACT

E pensioenservice@klmvliegendfonds.nl

T 020 426 62 20

WWW.KLMVLIEGENDFONDS.NL